

Zidne Kuharice

ZIDNE KUHARICE – LIKOVNI IZRIČAJI NAŠIH BAKA / TEXTILNÉ NÁPISOVÉ NÁSTENKY – VÝTVARNÉ PREJAVY NAŠICH BABIČEK

Textilné nápisové nástennky

Slovački centar za kulturu Našice
Slovenské kultúrne centrum Našice

Slovački centar za kulturu Našice - Slovenské kultúrne centrum Našice
www.skc.hr

Braće Radića 68, p.p. 30, 31500 Našice
E-mail: slovackicentar-ravnatelj@os.t-com.hr
Tel.: +385(0) 31 611 914, Fax.: +385(0) 31 611 914, Mob.: + 385(0) 91 524 20 62
OIB: 29277582495, IBAN: HR1523400091110497766

Slovački centar za kulturu Našice, Braće Radića 68, Našice, Hrvatska
Slovenské kultúrne centrum Našice, B. Radića 68, Našice, Chorvátsko

Zidne kuharice – likovni izričaji naših baka

Zidnjak, kuharica, vezena kuharica, vezena krpa, krpa za zid, zidna krpa, kuvarica, vandšoner
kuvarica – zidnjak, zidni vezen ili oslikan ukras s odgovarajućom pisanom porukom
(M. Jakšić: *Rječnik govora slavonskih, baranjskih i srijemskih*: 319)

kuharica – platno izvedeno i ukrašeno crtežom i tekstrom izvedenima ručnim radom
koncem, izvješeno u kuhinji, obično iznad štednjaka (*Hrvatski enciklopedijski rječnik*: 641)

Textilné nápisové nástenky – výtvarné prejavy našich babičiek

Vyšívaná textilná nápisová nástenka, kuchynská nástenka, nástenná kucharka, vyšívaná kucharka, kucharka, vyšívaná plátenná nástenka. Súčasť zariadenia kuchyne. Chránila stenu nad stolom alebo sporákom pred zašpinením, súčasne slúžila ako obraz. Do meštianskych domácností v strednej Európe prenikla na prelome 19. a 20. storočia spolu s modernizáciou kuchynského zariadenia. Na Slovensku bola v medzivojnovom období rozšírená v malomestských aj dedinských domácnosťach. Vyšívala sa jednoduchým, prevažne stonkovým stehom modrou, červenou alebo čiernomu niťou. Prinášala zobrazenia (ľubostný páár, ženu pri práci v kuchyni, náboženské námety, žánrové obrázky z holandského prostredia) v spojení s nápismi, vyjadrujúcimi schémy malomestských predstáv o živote (Kto doma šťastie nemá, márne ho v cudzine hľadá; Kde slovenská kuchárka varí, tam sa dobre darí). Predlohy k textilným nápisovým nástenkám sa kupovali v obchodoch a na jarmokoch alebo sa podomácky rozmnožovali kopírovaním.

(Ol'ga Danglová zdroj: <http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=3230>)

PREDGOVOR

Slovački centar za kulturu Našice pripremio je prvu autorskú izložbu Zidne kuharice – likovni izričaji naših baka. Izložba prikazuje materijal prikupljen u jednogodišnjem etnografskom terenskom istraživanju ostvarenom u mjestima u kojima Slovaci u Hrvatskoj žive i djeluju u organizacijama osnovanim na etničkom načelu. Istraživanjem je obuhvaćeno 16 lokaliteta, a ukupno je evidentirano 303 zidne kuharice. Provedeno je u suradnji s maticama slovačkim u Hrvatskoj, koje su osigurale kontakt s kazivačima iz svojih sredina. U terenskom istraživanju primijenjene su metode upitnika i razgovora, dok je u obradi korištena metoda analize, odnosno etnološke kartografije i opis. Izložba predstavlja prikupljen, odnosno obrađeni materijal te prikaz jednog od načina izražavanja etničkog identiteta. Obradeni materijal ukazuje na izražavanje jednakosti unutar slovačke zajednice kao i integriranost kulture slovačke nacionalne manjine u hrvatski kulturni korpus.

Izložba prikazuje obrađeni materijal i podatke 303 evidentirane zidne kuharice, i to prema načinu izrade – s tekstom uz sliku ili bez teksta, prema korištenju jezika – hrvatskog, slovačkog, srpskog i češkog, prema pojavi slovačkih tekstova u pojedinome mjestu, prema načinu izrade – tiskane ili vezene, prema vrsti veza odnosno boda, prema načinu obrade ruba, prema boji veza i prema prikazu motiva.

Od ukupnog broja, u fondu Slovačkog centra za kulturu Našice svoje mjesto našlo je četrnaest zidnih kuharica darovatelja, čija imena navodimo: Zoran Amidžić iz Zokovog Gaja (rođ. 1983.), Etelka Bakoška iz Zokovog Gaja (rođ. Jantoš 1948.), Alena Bali iz Zagreba (rođ. Čel'uchová 1973.), Manda Buha iz Markovca Našičkog (rođ. Knežević 1939.); Sandra Kralj Vukšić iz Osijeka (rođ. Kralj 1972.), Anka Novak iz Jurjevca Punitovačkog (rođ. Buček 1955.) i Ružica Vinčak iz Našica (rođ. 1967.).

Autorice

POHOVOR

Slovenské kultúrne centrum Našice pripravilo prvú autorskú výstavu Textilné nápisové nástenky – výtvarné prejavy našich babičiek. Výstava prezentuje materiál zozbieraný v rámci jednoročného etnografického terénného výskumu v obciach, v ktorých Slováci v Chorvátsku žijú a pôsobia v rámci organizácií založených na základe etnického princípu. Výskumom je spracovaných 16 lokalít a celkovo je známenaných 303 textilných nápisových násteniek. Výskum prebehol v spolupráci s maticami slovenskými pôsobiacimi v Chorvátsku, ktoré poskytli informátory. V realizácii terénného výskumu bola použitá metóda dotazníka a priameho rozhovoru, kým pri spracovaní materiálu bola použitá metóda analýzy, najmä etnografickej kartografie a popis. Výstava predstavuje zozbieraný a spracovaný materiál, ktorý znázorňuje jeden zo spôsobov prejavu etnickej identity. Spracovaný materiál poukazuje na prejavy rovnakosti, teda príslušnosti k slovenskej spoločnosti, ako aj integrovanosť kultúry slovenskej národnostnej menšiny do chorvátskeho kultúrneho korpusu.

Výstava prezentuje spracovaný materiál, teda údaje o 303 zaeviodovaných textilných nápisových nástenkách, a to podľa miesta výskumu, podľa spôsobu prezentovania – s textom popri obrázku alebo bez textu, podľa jazykového prejavu – chorvátskeho, slovenského, srbského, ale aj českého, podľa výskytu slovenského textu v rámci skúmaných lokalít, podľa druhu výroby – tlačené alebo vyšívané, podľa druhu výšivky respektíve stehu, podľa spôsobu spracovania obruby, podľa farebnosti výšivky a podľa znázornených motívov.

Z celkového počtu textilných nápisových násteniek sme do fondu Slovenského kultúrneho centra Našice získali štrnásť násteniek od darcov, ktorých mená uvádzame: Zoran Amidžić zo Zokovho Gaja (1983), Etelka Bakoška zo Zokovho Gaja, (rod. Jantoš, nar. 1948), Alena Bali zo Záhrebu (rod. Čel'uchová, nar. 1973), Manda Buha z Markovca Našičkého (rod. Knežević, nar. 1939), Sandra Kralj Vukšić z Osijeku (rod. Kralj, nar. 1972), Anka Novak z Jurjevca Punitovačkého (rod. Buček, nar. 1955), Ružica Vinčak z Našic (nar. 1967).

Autorky

OBILJEŽJA

Zidne kuharice ili zidnjaci kao materijalni svjedoci jednog vremena nisu autohtoni dio hrvatske niti slovačke kulturne baštine. Ova kulturna pojava svakodnevice u hrvatski kulturni prostor donesena je sa sjeverozapada Europe, iz Nizozemske i Njemačke. Njihova prisutnost medju Slovacima u Hrvatskoj svjedoči o praćenju folklornih europskih trendova i neodvojivosti hrvatskog i slovačkog od europskog kulturnog identiteta.

Na hrvatskom prostoru, i među Slovacima u Hrvatskoj, kuharice kao likovno-jezični izričaj žene domaćice, pojavljuju se krajem 19. stoljeća u urbanim sredinama. Nešto kasnije, nestankom otvorenog ognjišta te pojmom zidanih štednjaka, zidnjaci postaju dio kuhinjskog inventara i u ruralnim sredinama. Ovdje se pojavljuju dvadesetih i tridesetih godina 20. st., a svoj procvat bilježe u drugoj polovici 20. st. Osnova kuharice je bijelo, tvornički proizvedeno pamučno platno, najčešće šifon, pravokutnog oblika i standardne veličine 70 cm dužine te 50 cm širine. Nastanku vezenog zidnjaka prethodilo je prenošenje motiva s predloška na prazno platno, što ukazuje da se radi o vezu po pismu. Predložci za vezene zidnjake nastajali su u zanatskim radnjama odnosno drukerskim (trukerskim) radionicama tehnikom tzv. (for) drukovanja, odnosno prenošenja mustre ili uzorka, motiva slike s papira ili šablona na platno. Zabilježeno je djelovanje prve tvornice uzoraka u Ilok u razdoblju od 1920. do 1941. – Prva jugoslavenska tvornica šablona za ručne radove R. Hoffmann Ilok (Srijem).

Ovaj način prijenosa motiva, osim u zanatskim radnjama, obavljale su uslužno za naknadu i spretnije žene za potrebe lokalnog stanovništva. Drukovalo se uglavnom upotrebom papirnate šablone s rupičasto oblikovanim motivom koji se prenosio na platno polaganjem šablone na platno uz posipanje plavim prahom. Tako nastale plave točkice, poprskane špiritom da se ne obrišu, predstavljale bi osnovu za vez po pismu. Među pukom je bio rasprostranjen način prijenosa motiva s već vezene kuharice upotrebom aluminijске žlice i masti.

Kasnije se pojavljuju tiskani ili sitotiskom štampani jednobojni ili višebojni zidnjaci, koji su nastali bez likovnog sudjelovanja vlasnice, odnosno bez estetskog izričaja domaćice.

Primarno su kuharice činile dio kuhinjskog inventara, odnosno prostora za objedovanje, ali i održavanje osobne higijene (motiv lavora i vrča). Osnovna funkcija zidnjaka bila je praktična – štitila je zid od prljanja ili skrivala oštećena mjesta. Najjednostavniji način pričvršćivanja zidnjaka na zid upotrebom rajsnedla ostavlja je tragove hrde na platnu, stoga su se na uglove zidnih kuharica heklali lančići oblikovani u ušicu ili su se lijepile mješavinom brašna i vode.

Osim uporabne vrijednosti, zidna je kuharica imala i dekorativnu te edukativnu funkciju. Njihova višefunkcionalnost omogućila im je da postanu vrlo omiljene. Održale su se do vremena kada su kuhinju osvojili novi materijali, posebno zidne pločice.

Danas zidne kuharice predstavljaju izvor informacija o vremenu u kojem su nastale. Svjedoče o načinu življenja, modnim trendovima, moralnim i općedruštvenim vrijednostima.

CHARAKTERISTIKY

Textilné nápisové nástenky alebo kucharky, materiálne svedkovia jednej doby, nie sú autochtónou súčasťou chorvátskeho, ale ani slovenského kultúrneho dedičstva. Tento kultúrny prejav každodennosti do chorvátskeho kultúrneho priestoru prenikol zo severozápadu Európy, najmä z Holandska a z Nemecka. Ich prítomnosť svedčí o sledovanosti folklórneho kultúrneho diania a neoddeliteľnosti chorvátskej a slovenskej kultúrnej identity od tej európskej.

V chorvátskom priestore, a tak aj medzi Slovákm v Chorvátsku, sa textilné nápisové nástenky ako výtvarno-jazykové prejavy domácich žien vyskytujú od konca 19. storočia prevažne v mestskom prostredí. Zánikom otvoreného ohniska na vidieku a jeho nahradením murovanými pecami sa textilné nápisové nástenky stávajú súčasťou zariadenia dedinskej kuchyne. Tu sa vyskytujú od 20. a 30. rokov 20. storočia, a svoj vrchol zažívajú v druhej polovici 20. storočia.

Základom textilnej nápisovej nástenky je biele, priemyselne vyrobené bavlené plátno, najčastejšie šifón obdĺžnikového tvaru s rozmermi 70 cm (dĺžka) a 50 cm (šírka). Vzniku vyšívanej nástenky predchádzalo nanášanie motívov z predlohy na plátno, čo prezrádza, že ide o predkreslenú výšivku. Predlohy vyšívanych textilných nápisových násteniek vznikali v remeselných dielňach, najmä drukerských (trukerských), technikou tzv. (for) drukovania, teda prenášania mustry, vzoru, motív obrázka z papiera alebo šablóny na plátno. Je zaznamenané, že v Ilok pôsobila prvá továreň vzorov – Prvá juhoslovanská továreň šablón na ručné výšivky R. Hoffman Ilok (Sriem), ktorá pôsobila v období od roku 1920 do roku 1941.

Okrem remeselnických dielní tento spôsob prenosu motívov vykonávali za odmenu aj zručnejšie ženy pre potreby lokálnej spoločnosti. Drukovalo sa teda použitím papierovej šablóny, na ktorej bol dierkami tvarovaný motív. Ten sa prenášal na plátno tak, že sa šablóna položila na plátno a posypala sa modrým prachom. Takto vzniknuté modré bodky pokropili liehom, aby sa nezotreli. Predstavovali základ na predkreslenú výšivku. Medzi ľudom bol rozšírený spôsob prenosu motívov z už vyšitej textilnej nápisovej nástenky použitím hliníkovej lyžice a masti.

Neskôr sa objavujú priemyselne tlačené alebo sieťotlačou tlačené jednofarebné alebo viacfarebné nástenky, ktoré zostávali bez výtvarného zásahu majiteľky, bez estetického vyjadrenia pani domácej.

Textilné nápisové nástenky primárne tvorili súčasť zariadenia kuchyne, priestoru na obedovanie, ale aj dodržiavanie osobnej hygieny (motív džbána a lavora). Základná funkcia nástenky bola praktická – chránila stenu od zašpinenia alebo ukryvala poškodené miesta. Najjednoduchší spôsob pripevňovania násteniek na stenu bol používaním pripínáčikov, avšak zanechával na plátne stopy hrdze, preto sa na rohy násteniek háčkovali retiazky a tvarovali sa ušká, alebo nástenku lepili na stenu zmesou mýky a vody.

Okrem úžitkovej mali textilné nápisové nástenky dekoračnú, ale aj vzdelávaciu funkciu. Práve ich široká využiteľnosť im pomohla, aby boli aj veľmi obľúbené. Udržali sa do čias, kedy do zariadenia kuchyne preniki nové materiály, napríklad obkladačky na stenu.

Dnes textilné nápisové nástenky predstavujú už len prameň informácií o časoch, v ktorých vznikli. Svedčia o spôsobe života, móde, morálnych a všeobecno-spoločenských hodnotách.

ILOK

Kazivači: Kata Mendant (1954.), Jarmila Mudroch (1975.), Anna Cerovsky (1947.), Marta Vojnić (1946.), Ana Fabry (1962.), Verica Hrubik (1954.), Vjerka Zajac (1966.), Katka Cinkocki (1952.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 52

Karakteristika materijala: Najveći broj zidnih kuharica evidentiran je tijekom istraživanja na ovom lokalitetu. Sve kuharica su vezene i prevladavaju jednoboje – najčešće je korišten konac plave boje, a pojavljuju se jednoboje crvene, crne i ljubičaste. Najčešći su tekstovi na slovačkom jeziku, i to 11 puta, te čine jednu trećinu tekstova na slovačkom, od ukupnog broja evidentiranih u svim lokalitetima. Korištenje boda je raznovrsno i pojavljuje se više vrsta boda u različitim kombinacijama – lozica, ispuna, križić, prevučeno i kosovski. Najčešći je strojni obrub, uz pojavu ruba načinjenog upotrebom strojno vezene ukrasne vrpce. Učestali motiv je kuhinja odnosno kuhanje. Od svih istraženih lokaliteta, ovdje su najzastupljeniji motivi lavora i vrča. Na nekoliko kuharica izražen je motiv slovačke narodne nošnje, a evidentirano je i nekoliko kuharica s nizozemskim motivima.

KUHARICA

Vlasnica: Ana Fabry (1962.), nasljedstvo

Dimenzije: 74 x 53 cm

Godina i mjesto nastanka: 1958., Bački Petrovac

Vrsta boda: lozica i puni

Obrub: strojno bijelim koncem, bez ukrasa

Prijevod teksta: Zašumjeli gore, zašumjeli šume, kamo ste nestale moje mладе godine...

Informátori: Kata Mendant (1954), Jarmila Mudroch (1975), Anna Cerovsky (1947), Marta Vojnić (1946), Ana Fabry (1962), Verica Hrubik (1954), Vjerka Zajac (1966), Katka Cinkocki (1952)

Počet evidovaných textilných nápisových násteniek: 52

Charakteristika materiálu: Najväčší počet textilných nápisových násteniek je evidovaný počas výskumu v tejto lokalite. Všetky textilné nápisové nástenky sú vyšívane hlavne jednofarebne – najčastejšie je používaná modrá niť a vyskytujú sa jednofarebne červené, čierne a fialové. Tu sa najfrekventovanejšie vyskytujú texty v slovenskom jazyku, až jedenásťkrát, čo tvorí jednu tretinu textov v slovenskom jazyku z celkového počtu evidovaných textilných nápisových násteniek vo všetkých lokalitách. Používanie stehov je rozmanité a vyskytujú sa rôzne druhy stehov v kombináciach – stonkový, plný, krížkový, predný a kosový. Najčastejšia obruba je urobenná šijacím strojom a objavuje sa aj obruba s ozdobou stužkou šítou strojom. Najfrekventovaným motívom je kuchyňa, respektíve varenie. Zo všetkých preskúmaných lokalít sa tu sa najčastejšie vyskytuje motív džbána a lavóra. Na niektorých textilných nápisových nástenkách je zvýraznený motív slovenského ľudového kroja a na niektorých sú evidované holandské motívy.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Ana Fabry (1962), dedičstvo

Rozmer: 74 x 53 cm

Rok a miesto vzniku: 1958, Báčsky Petrovec

Druh stehu: stonkový a plný

Obruba: strojom bielou niťou, bez ozdoby

Text: Zahučaly hory zahučaly lesy, kde ste sa podeľy moje mladé časy...

JAKŠIĆ

Cerovac – Radnovac – Rajsavac

Kazivači: Ana Hudý (1951.), Ankica Glavaš (1955.), Zdenka Bohovič (1947)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 16

Karakteristika materijala: Materijal je evidentiran u ukupno tri naselja, čiji su stanovnici članovi Matice slovačke Jakšić. Podjednak broj kuharica izrađen je tiskom i vezom. Sve vezene kuharice su izradene jednobojno – uglavnom plavim, ali i crvenim i crnim koncem. Bez teksta je evidentirano pet kuharica, dok se na osam pojavljuje upotreba hrvatskog jezika, na dvije slovačkog te na jednoj češkog jezika. Na svim vezenim kuharicama pojavljuje se bod lozica, na dvije kuharice samostalno, a na ostalim u kombinaciji s ispunom, upotrebom križića ili prevučenim bodom. Obrub je uglavnom izrađen strojno, a pojavljuje se i obrub platnom. Najčešći motiv je kuhinja i obitelj.

KUHARICA

Vlasnica: Zdenka Bohovič (1947.), vlastita izrada

Dimenzije: 70 x 50 cm

Godina i mjesto nastanka: 1963., Cerovac

Vrsta boda: križić, lozica, prevučeno

Obrub: strojno bijelim koncem, upotreba platna svijetloplave boje

Informátori: Ana Hudý (1951), Ankica Glavaš (1955), Zdenka Bohovič (1947)

Počet evidovaných textilných nápisových nástieniek: 16

Charakteristika materiálu: Materiál je evidovaný celkovo v troch lokalitách, ktorých obyvateľia sú členmi Matice slovenskej v Jakšići. Nachádza sa tu rovnaký počet tlačených a vyšítych textilných nápisových nástieniek. Všetky vyšité nástienky sú jednofarebné – vyšité najmä modrou alebo červenou a čierrou nit'ou. Evidovaných je päť textilných nápisových nástieniek bez textu, kym na ôsmich sa vyskytuje používanie chorvátskeho jazyka, na dvoch slovenského a na jednej českého jazyka. Na všetkých vyšítych textilných nápisových nástienkach sa vyskytuje stonkový steh, na dvoch samostatne a na ostatných v kombinácii s plným stehom, použitím križikového či predného stehu. Obruba je zhotovená najmä šíjacím strojom a nachádza sa tu i obruba z plátна. Najčastejším motívom je kuchyňa a rodina.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Zdenka Bohovič (1947), vlastná výroba

Rozmer: 70 x 50 cm

Rok a miesto vzniku: 1963, Cerovac

Druh stehu: križikový, stonkový, predný

Obruba: strojom bielou nit'ou, použitie svetlomodrého plátna

JELISAVAC

Kazivači: Katica Topolovec (1969.), Rozika Marenjak (1941.), Ana Šukalić (1952.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 14

Karakteristika materijala: Uglavnom su kuharice vezene, tek je jedna tiskana, jednobojava. Prevladavaju jednobojo vezene kuharice, a najčešće je korištena plava i crvena boja, dok se na samo dvije kuharice pojavljuje upotreba više boja konca. Tekst se pojavljuje na oko dvije trećine evidentiranih kuharica, i to na hrvatskom jeziku. Vez je kombiniran upotrebom više vrsta boda, prevladava lozica dopunjena najčešće ispunom, a zabilježena je pojava križića i kosovskog veza. Zastupljena je strojna obrada rubova, dok je ukrašavanje ručno vezeno. Prevladavaju ljubavni motivi.

KUHARICA

Vlasnica: Slavica Brnjik (1943.), vlastita izrada

Dimenzije: 83 x 53 cm

Godina i mjesto nastanka: 1959., Jelisavac

Vrsti boda: lozica, ispuna

Obrub: uz upotrebu bijelog platna, strojno bijelim koncem, ukrašen točkama veznim crvenim koncem bodom ispuna

Tekst: Ptice poleti brzo dragom mom i reci mu da ga ljubim dušom svom.

Informátori: Katica Topolovec (1969), Rozika Marenjak (1941), Ana Šukalić (1952)

Počet evidovaných textilných nápisových násteniek: 14

Charakteristika materiálu: Textilné nápisové nástenky sú predovšetkým vyšité, iba jedna je tlačená jednofarebne. Prevládajú jednofarebne vyšité nástenky. Najčastejšie je použitá modrá a červená farba nite, kym iba na dvoch textilných nástenkách sa vyskytuje použitie nite vo viacerých farbách. Text sa objavuje na takmer dvoch tretinach evidovaných textilných nápisových násteniek a všetky sú v chorvátskom jazyku. Výšivka na nich je zhodená použitím viacerých druhov stehu, medzi ktorými prevláda stonkový, doplnený najčastejšie plným stehom a evidovaný je aj výskyt krížikového a kosovského stehu. Častejšie sa tu nachádza strojom vyšitá obrubu, ozdobená ručne vyšívanými ornamentami. Najčastejšie sú zobrazené lúbostné motívy.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Slavica Brnjik (1943), vlastná výroba

Rozmer: 83 x 53 cm

Rok a miesto vzniku: 1959, Jelisavec

Druh stehu: stonkový, plný

Obruba: strojom bielou nitou, ozdobený bodkami, vyšívanými červenou nitou alebo plným stehom

Preklad textu: Vtáčatko, zalet' rýchlo k môjmu milému a povedz mu, že ho l'úbim celou dušou.

JOSIPOVAC PUNITOVAČKI

Kazivači: Tonka Kuric (1940.), Anita Smoljo (1979.), Evica Batorek (1966.), Mária Smoljo (1955.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 27

Karakteristika materijala: Prevladavaju vezene kuharice, tek jednu trećinu čine tiskane, jednobojsne i višebojne. Najčešći je jednobojni vez – plavim, crvenim i crnim koncem, a tek dvije kuharice vezene su višebojno. Podjednako se pojavljuju kuharice bez teksta i s tekstom, i to samo na hrvatskom jeziku. Nekoliko kuharica izvezeno je upotrebom samo jedne vrste boda, lozicom. Na ostalim kuharicama kombinirana je upotreba dviju, triju ili čak četiri vrsta boda, odnosno lozice, ispune, križića, prevučenog i kosovskog veza. Rub je najčešće strojno zgotovljen i nerijetko dopunjeno ručnim vezom. Također je evidentirana pojava ukrašavanja obruba strojno zgotovljenom ukrasnom vrpcem. Najčešći motiv je kuhinja i kuhanje te ljubavni motivi, koji su najzastupljeniji na ovom lokalitetu u odnosu na ostale istražene lokalitete.

KUHARICA

Vlasnica: Slavica Kukučka (1946.), vlastita izrada

Dimenzije: 72 x 55 cm

Godina i mjesto nastanka: 1965., Josipovac Punitovački

Vrsta boda: lozica, puni

Obrub: strojno bijelim koncem, ukrašen crnim koncem heklanim zupcima

Informátori: Tonka Kuric (1940), Anita Smoljo (1979), Evica Batorek (1966), Mária Smoljo (1955)

Počet evidovaných textilných nápisových nástieniek: 27

Charakteristika materiálu: Prevládajú vyšité textilné nápisové nástienky, len jednu tretinu tvoria tlačené, a to jednofarebné a viacfarebné. Najčastejšia je jednofarebná výšivka vyšitá modrou, červenou a čiernom nit'ou a len dve nástienky sú vyšité viacfarebne. Rovnako sa objavujú textilné nápisové nástienky bez textu a text sa vyskytuje iba v chorvátskom jazyku. Niekoľko textilných nápisových nástieniek je vyšitých použitím iba jedného druhu stehu – stonkového. Na ostatných je kombinované použitie dvoch, troch či štyroch druhov stehu, respektívne sú vyšité stonkovým, plným, krížikovým, predným a kosovským stehom. Obruba je najčastejšie zhotovená strojom a zriedka doplnená ručnou výšivkou. Taktiež je evidované ozdobovanie obruby strojom urobenou ozdobnou stužkou. Najfrekventovanejším motívom je kuchyňa, varenie a l'ubostné motívy, ktoré sú najčastejšie v tejto lokalite v porovnaní s inými vyskúmanými lokalitami.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Slavica Kukučka (1946), vlastná výroba

Rozmer: 72 x 55 cm

Rok a miesto vzniku: 1965, Josipovac Punitovački

Druh stehu: stonkový, plný

Obruba: strojom bielou nit'ou, ozdobený čiernom nit'ou, háčkované zúbky

JURJEVAC PUNITOVAČKI

Kazivači: Verica Drga (1955.), Anka Novak (1955.), Vera Majdiš (1962.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 19

Karakteristika materijala: Tek je jedna kuharica tiskana, i to višebojno. Najčešće se pojavljuju kuharice vezene jednobojno plavim, crvenim ili crnim koncem, a višebojne čine trećinu od ukupnog broja kuharica evidentiranih na ovom lokalitetu. Na jednoj trećini materijala tekst izostaje, dok se na preostalim kuharicama pojavljuje samo na hrvatskom jeziku. Upotreba boda je najčešće u kombinaciji lozice i ispune, uz pojavu kržića i kosovskog veza. Podjednako često se pojavljuje strojno i rukom obrađeni rub, a svi ukraši rubova su ručno izvedeni. Učestali su motivi kuhinje odnosno kuhanja, kao i motivi flore, faune i mrtve prirode.

KUHARICA

Vlasnica: Vera Majdiš (1962.), naslijedstvo

Dimenzije: 75 x 55 cm

Godina i mjesto nastanka: oko 1930., Jurjevac Punitovački

Vrsta boda: lozica, ispuna

Obrub: zupci obrađeni ručno crvenim koncem

Tekst: Gdje vlada mir i sloga,
Tu je blagoslov od Boga.

Informátori: Verica Drga (1955), Anka Novak (1955), Vera Majdiš (1962)

Počet evidovaných textilných nápisových násteniek: 19

Charakteristika materiálu: Z evidovaného materiálu je len jedna textilná nápisová nástenka tlačená, a to viačfarebne. Najčastejšie sa vyskytujú textilné nápisové nástenky vyšité jednofarebne modrou, červenou alebo čierou nit'ou a viačfarebné tvoria tretinu z celkového počtu evidovaných textilných nápisových násteniek v tejto lokalite. V jednej tretine materiálu sa text nevyskytuje, kým na ostatných sa objavuje výlučne v chorvátskom jazyku. Používanie stehu sa najčastejšie nachádza v kombináciach stonkového a plného, doplnený je krížovým a kosovským stehom. Rovnako často sa vyskytuje strojom či rukou vyšitá obruba a všetky ozdoby na nej sú ručne vypracované. Z motívov sa najčastejšie objavuje kuchyňa, respektíve vařenie, ako aj motívy flóry, fauny a zátišia.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Vera Majdiš (1962), dedičstvo

Rozmer: 75 x 55 cm

Rok a miesto vzniku: cca. 1930, Jurjevac Punitovački

Druh stehu: stonkový, plný

Obruba: ručne vypracované zúbky červenou nit'ou

Preklad textu: Kde vládne mier a svornosť, Tu je Božie požehnanie.

LIPOVLJANI

Kazivači: Ljiljana Bokor (1956.), Snježana Štrban (1980.), Zdenka Ivanec (1953.), Marija Tisaj (1950.), Josip Krajčí (1952.), Blaženka Krajčí (1944.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 23

Karakteristika materijala: Sve su kuharice vezene, osim jedne tiskane višebojno. Prevladavaju jednobojne kuharice vezene plavim, crvenim i crnim koncem, dok je jedna četvrtina vezena u više boja. Pretežno kuharice sadržavaju i tekstualni dio, dok jedna četvrtina predstavlja tek slikovni prikaz. Samo je jedan tekst na slovačkom jeziku, svi su ostali na hrvatskom. Jedna kuharica izrađena je upotrebom jednovrsnog boda, i to lozice. Podjednako često su kuharice izvezene kombinacijom lozice i ispune, ili upotrebom kombinacije triju vrsta boda, pri čemu se lozica i ispuna pojavljuju u dopuni s križićem ili kosovskim vezom. Prevladava strojno izveden rub, nerijetko dopunjeno ručno izvedenim ornamentima, a evidentirano je i nekoliko neobruljenih kuharica. Zabilježena je upotreba „paličkovane“ čipke, odnosno čipke karakteristične za slovačko podneblje, a koja se izrađuje upotrebom batića. Najzastupljeniji su motivi kuhinje, a nešto rjeđe higijene.

KUHARICA

Vlasnica: Marija Krajčí (1889.), vlastita izrada

Dimenzije: 83 x 57 cm

Godina i mjesto nastanka: oko 1912., Lipovljani

Vrsta boda: lozica, lančić

Obrub: strojno našivena strojno izrađena čipka po uzoru na čipku na batiće

Prijevod teksta: Daj nam zdravlja, Gospodine Bože, u tom slovačkom kraju.

Informátori: Ljiljana Bokor (1956), Snježana Štrban (1980), Zdenka Ivanec (1953), Marija Tisaj (1950), Josip Krajčí (1952), Blaženka Krajčí (1944)

Počet evidovaných textilných nápisových násteniek: 23

Charakteristika materiálu: Všetky textilné nápisové nástenky sú, okrem jednej výnimky, vyšité viafarebne. Prevládajú jednofarebné nástenky vyšívane modrou, červenou a čierou nitou, kým jedna štvrtina je vyšitá viafarebne. Väčšina textilných nápisových násteniek obsahuje text a na jednej štvrtine sa vyskytuje iba obraz. S výnimkou jedného textu v slovenskom jazyku sú všetky texty v chorvátsine. Jedna textilná nápisová nástenka je vyšitá použitím jedného druhu stehu, presnejšie použitím stonkového stehu. Rovnako často sú nástenky vyšité kombináciou stonkového a plného stehu alebo kombináciou troch druhov stehu, kde sa stonkový a plný steh objavujú v doplnení s križovým alebo kosovským stehom. Prevláda strojom vypracovaná obruba, často doplnená ručne vypracovanými ozdobami a evidované sú aj textilné nápisové nástenky bez obruby. Zaznamenané je použitie továrensky vyrobenej paličkovej čipky, respektívne čipky charakteristickej pre slovenské podnebie. Najčastejšie sú motívy kuchyne a menej hygieny.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Marija Krajčí (1889), vlastná výroba

Rozmer: 83 x 57 cm

Rok a miesto vzniku: cca. 1912, Lipovljani

Druh stehu: stonkový, retiazkový

Obruba: strojom prišitá továrensky vyrobená paličkovaná čipka

Text: Daj nám Pán Boh zdravi, v tom slovenskom kraji.

MARKOVAC NAŠIČKI

Kazivači: Vesna Paulić (1968.), Mirko Kubaša (1956.), Josipa Malovčak (1985.), Mirjana Ressler (1976.), Marija Kubaša (1967.), Manda Buha (1939.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 29

Karakteristika materijala: Prevladavaju vezene kuharice, a tek jednu petinu čine tiskane, uglavnom višebojno. Vezene kuharice najčešće su jednobojne, ponajprije plave, tek ponekad crvene i crne, ali i ljubičaste. Na jednoj četvrtini vezene kuharica pojavi se vez u više boja. Pojava teksta evidentirana je na većini kuharica, uglavnom na hrvatskom jeziku, s iznimkom jedne kuharice na češkom jeziku. Dvije kuharice izvezene su upotrebom jedne vrste boda (križica), te predstavljaju posebnost u ukupno obrađenom materijalu. Najčešće je korištena kombinacija lozice i ispune, a nekoliko ovakvih dopunjeno je trećom vrstom boda, odnosno križićem. Prevladava strojno obrađen rub, često dopunjjen ručnim vezom. Najčešći su motiv kuhinja te flore i faune.

KUHARICA

Vlasnica: Josipa Malovčak (1985.), naslijedstvo

Dimenzije: 74 x 52 cm

Godina i mjesto nastanka: oko 1945., Markovac Našički

Vrsta boda: lozica i ispuna

Obrub: strojno našiveno bijelo platno ukrašeno ručno vezenim točkicama punim bodom crvenim koncem

Tekst: Bilo vam je zdravljie!

Informátori: Vesna Paulić (1968), Mirko Kubaša (1956), Josipa Malovčak (1985), Mirjana Ressler (1976), Marija Kubaša (1967), Manda Buha (1939)

Počet evidovaných textilných nápisových násteniek: 29

Charakteristika materiálu: Prevládajú vyšívané textilné nápisové nástenky a len jednu pätinu tvoria tlačené, hlavne viacfarebné. Vyšívané textilné nápisové nástenky sú najčastejšie jednofarebné, hlavne modré, zriedkavejšie červené a čierne, ale aj fialové. Na jednej štvrtine vyšívaných textilných nápisových násteniek sa vyskytuje viacfarebný steh. Text sa objavuje na väčšine textilných nápisových násteniek najmä v chorvátskom jazyku, s výnimkou jednej nástenky v českom jazyku. Dve textilné nápisové nástenky sú vyrobené použitím jedného druhu stehu, križového a predstavujú zvláštnosť v celkovom spracovanom materiáli. Najčastejšie bola používaná kombinácia stonkového a plného stehu a niekoľko z nich je doplnených tretím druhom stehu, križikom. Prevládajú strojom spracované obruby, často doplnené ručne vyšitými ornamentmi. Najčastejším motívom je kuchyňa, ale aj motívy flóry, fauny.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Josipa Malovčak (1985), dedičstvo

Rozmer: 74 x 52 cm

Rok a miesto vzniku: cca. 1945, Markovac Našički

Druh stehu: stonkový a plný

Obruba: strojom prišitá biela látka ozdobená ručne vyšívanými bodkami plným stehom červenou nitou

Preklad textu: Nech Vám je na zdravie!

MEĐURIĆ

Kazivači: Nevenka Horčička (1969.), Sanja Smrček Horčička (1988.), Jozefčík Lidija (1963.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 15

Karakteristika materijala: Prevladavaju vezene kuharice, a jednu trećinu čine višebojno tiskane. Kuharice su vezene pretežno višebojno, a tek dvije jednobojno, plavom odnosno crvenom bojom konca. Jednu četvrtinu čine kuharice bez teksta, dok je tekst uglavnom na hrvatskom jeziku, uz jedan tekst na češkom. Dvije kuharice vezene su samo jednom vrstom boda, upotreboom lozice. Najčešće se pojavljuje kombinacija dviju vrsta boda, a kombinacija triju odnosno četiri vrsta boda pojavljuje se samo po jednom primjerku. Prevladava strojno obrađen rub, a na polovini materijala rub je ukrašen ručno izvedenim ukrasima. Najčešće se pojavljuju motivi kuhinja i ljubav.

KUHARICA

Vlasnica: Nevenka Horčička (1969.), naslijedstvo

Dimenzije: 70 x 50 cm

Godina i mjesto nastanka: oko 1940., Međurić

Vrsta boda: lozica, prevučeno i kosovski

Obrub: strojno obrubljeno, ukrašeno ručno izvedenim obrubom crnim koncem

Informátori: Nevenka Horčička (1969), Sanja Smrček Horčička (1988), Jozefčík Lidija (1963)

Počet evidovaných textilných nápisových násteniek: 15

Charakteristika materiálu: Prevládajú vyšívané textilné nápisové nástenky a jednu tretinu tvoria viacfarebné tlačené nástenky. Sú vyšívané prevažne vo viacerých farbách, len dve jednofarebnou, modrou, respektíve červenou nit'ou. Jedna štvrtina textilných nápisových násteniek je bez textu, kým text je hlavne v chorvátskom jazyku, s výnimkou jednej v českom jazyku. Dve textilné nápisové nástenky sú vyšívane iba jedným druhom stehu, stonkovým. Najčastejšie sa objavuje kombinácia dvoch druhov stehu a kombinácia troch či štyroch druhov stehu sa vyskytuje len po jednom exemplári. Prevľada strojom šitá obruba a na polovici materiálu je obruba ozdobená ručne vyšitými ornamentmi. Z motívov sú najčastejšie prítomné kuchyňa a láska.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Nevenka Horčička (1969), dedičstvo

Rozmer: 70 x 50 cm

Rok a miesto vzniku: cca. 1940, Međurić

Druh stehu: stonkový, predný a kosovský

Obruba: strojom obrúbené, ozdobené ručne vypracovanou obrubou čierhou nit'ou

MILJEVCI

Kazivači: Zlata Jagnjić (1960.), Jasna Matota (1965.), Ivanka Klešček (1953.), Svjetlana Skovračin (1971.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 14

Karakteristika materijala: Materijal je uglavnom vezan, uz jednu tiskanu kuharicu, pri čemu prevladava jednobojni vez – najčešće crveni. Ovdje su evidentirane jednoboje s medim koncem vezene kuharice, koje čine posebnost u ukupnom evidentiranom materijalu. Ravnomjerno su zastupljene kuharice s tekstrom i bez teksta. Svi su tekstovi na hrvatskom jeziku. Jedna kuharica izrađena je upotrebom jedne vrste boda, točnije upotrebom lozice. Najčešće su kuharice izvezene kombinacijom lozice i ispune, a nešto rijedje upotrebom kombinacije triju vrsta boda, pri čemu se lozica i ispuna pojavljuju u dopuni s križićem. Prevladava strojni obrub. Najčešće se pojavljuje motiv kuhinje, a nešto rijedje su zastupljeni motivi higijene i djece. Poseban primjerak predstavlja mlada evidentirana kuharica s prikazom glazbene skupine.

KUHARICA

Vlasnica: Zlata Jagnjić (1960.), nasljedstvo

Dimenzije: 174 x 152 cm

Godina i mjesto nastanka: oko 1965., Miljevci

Vrsta boda: lozica, ispuna i križić

Obrub: strojno bijelim koncem našiveno platno, bez ukrasa

Tekst: Dobro jutro!

Informátori: Zlata Jagnjić (1960), Jasna Matota (1965), Ivanka Klešček (1953), Svjetlana Skovračin (1971)

Počet evidovaných textilných nápisových nástieniek: 14

Charakteristika materiálu: S výnimkou jednej jednofarebnej tlačenej textilnej nápisovej nástenky je materiál najmä vyšíty, pričom prevláda jednofarebná výšivka – najčastejšie červená. V tejto lokalite sú evidované jednofarebné, hnedou nitou vyšívané textilné nápisové nástenky, ktoré tvoria zvláštnosť v celkovom spracovanom materiáli. Takmer v rovnakom počte sú zastúpené nástenky s textom a bez textu. Všetky texty sú v chorvátskom jazyku. Jedna textilná nápisová nástenka je vyrobená použitím jedného druhu stehu, presnejšie použitím stonkového stehu. Najčastejšie sú nástenky vyšité kombináciou stonkového a plného stehu, zriedkavejšie použitím kombinácie troch druhov stehu, kde sa nachádza stonkový a plný steh doplnený križikovým. Prevláda strojom urobená obruba. Najčastejšie sa vyskytuje motív kuchyne. Motívy hygieny a detí sú menej zastúpené. Zvláštny exemplár predstavuje mladšia evidovaná textilná nápisová nástenka, ktorá je jedinečná aj znázornením hudobnej skupiny.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Zlata Jagnjić (1960), dedičstvo

Rozmer: 174 x 152 cm

Rok a miesto vzniku: cca. 1965, Miljevci

Druh stehu: stonkový, plný a križikový

Obruba: strojom bielou nitou, bez ozdôb

Preklad textu: Dobré ráno!

NAŠICE

Kazivači: Ružica Vinčak (1967.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 1

Karakteristika materijala: Kuharica je nastala u novije doba, radi se o najmlađoj evidentiranoj kuharici. Izvezena je upotrebom dviju vrsta boda, lozicom i ispurnom te jednom bojom – plavom. Na kuharici je prikaz teksta na slovačkom jeziku. Kuharicu čini jedinstvenom motiv mlade kuharice u slovačkoj radnoj nošnji te vegetativni i zoomorfnii ornamenti karakteristični za slovačko kulturno podneblje. Obrub je strojno izveden, uz upotrebu bijelog konca, bez ukrasa.

KUHARICA

Vlasnica: Ružica Vinčak (1967.), nasljedstvo

Dimenzijsije: 60 x 44 cm

Godina i mjesto nastanka: 2015., Našice

Vrsta boda: lozica i ispuna

Obrub: strojno bijelim koncem, bez ukrasa

Prijevod teksta: Naša Hanka dobro kuha, svako jelo njoj uspijeva.

Informátori: Ružica Vinčak (1967)

Počet evidovaných textilných nápisových nástieniek: 1

Charakteristika materijalu: Textilná nápisová nástenka vznikla v novom období, ide o najmladšiu evidovanú nástenku. Vyšitá je použitím dvoch druhov stehov, stonkovým a plným, ako aj jednou farbou – modrou. Na textilnej nápisovej nástenke je znázornený text v slovenskom jazyku. Textilná nápisová nástenka je jedinečná motívom mladej kuchárky v slovenskom pracovnom kroji, ako aj motívmi vegetatície a zoomorfními ozdobami charakteristickými pre slovenské kultúrne podnebie. Obrubu nástenky je urobená strojom s použitím bielej nite bez ozdoby.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Ružica Vinčak (1967), dedičstvo

Rozmer: 60 x 44 cm

Rok a mesto vzniku: 2015, Našice

Druh stehu: stonkový a plný

Obruba: strojom bielou nit'ou, bez ozdôb

Text: Naša Hanka dobre varí, každé sa jej jedlo darí

ZAGREB

Kazivači: Vladimir Bali (1974.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 2

Karakteristika materijala: Skroman materijal evidentiran na ovom lokalitetu predstavlja kuharice zgotovljene višebojnim tiskom, stoga izostaje osobni znak likovnog izričaja vlasnika, odnosno darivatelja. Motivi flore i religijski motivi dopunjeni su tekstovima na slovačkom jeziku. Obrub je napravljen strojno.

KUHARICA

Vlasnica: Alena Bali (1973.), nasledstvo

Dimenzijs: 76 x 54 cm

Godina i mjesto kupovine: oko 1960., Pohronská Polhora, istočna Slovačka

Obrub: strojno bijelim koncem, bez ukrasa

Prijevod teksta: Naš anđele, čuvaj nas...

Informátori: Vladimir Bali (1974)

Počet evidovaných textilných nápisových nástieniek: 2

Charakteristika materiálu: Skromný materiál evidovaný v tejto lokalite predstavuje textilné nápisové nástienky zhotovené viacfarebnou tlačou, preto chýba osobný výtvarný prejav majiteľa, respektívne darcu. Motívy flóry, ako aj náboženské motívy sú doplnené textami v slovenskom jazyku. Obruba je zhotovená strojom.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Alena Bali (1973), dedičstvo

Rozmer: 76 x 54 cm

Rok a miesto vzniku: cca. 1960, Pohronská Polhora, východné Slovensko

Obruba: strojom bielou nit'ou, bez ozdôb

Text: Nás anđel, stráži nás...

OSIJEK

Kazivači: Marija Belaj (1953.), Rozika Hohoš (1948.), Blanka Mavretić (1948.), Anica Akmačić (1960.), Miluška Kuric (1963.), Sandra Kralj Vukšić (1972.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 15

Karakteristika materijala: Ukupan evidentiran materijal predstavljaju vezene kuharice. Prevladavaju jednobarbojne, a uz standardnu crvenu, plavu i crnu, pojavljuje se i upotreba ljubičaste boje, a tek tri kuharice vezene su višebojno. Više od pola čine kuharice s prikazom bez teksta, a ostale su s tekstom na hrvatskom jeziku. Nekoliko je kuharice izrađeno upotrebom tek jedne vrste boda (lozica), dok se najčešće pojavljuju kuharice izvezene kombinacijom lozice i ispune ili lozice i križića. Evidentirano je nekoliko kuharice izvezenih upotrebom triju vrsta boda. Rub je najčešće izrađen strojno, pri čemu se pojavljuje obrub upotrebom platna. Najčešći je prikaz flore i faune, uz motive hrvatske narodne nošnje.

KUHARICA

Vlasnica: Marija Belaj, (1953.) , vlastita izrada

Dimenzije: 75 x 55 cm

Godina i mjesto nastanka: 1968., Jelisavac

Vrsta boda: lozica i ispuna

Obrub: strojno bijelim koncem, ukrašen ručno vezenim točkama bodom ispune te koncem zelene boje

Informátori: Marija Belaj (1953), Rozika Hohoš (1948), Blanka Mavretić (1948), Anica Akmačić (1960), Miluška Kuric (1963), Sandra Kralj Vukšić (1972)

Počet evidovaných textilných nápisových nástieniek: 15

Charakteristika materiálu: Celkový evidovaný materiál predstavujú vyšívané textilné nápisové nástienky. Prevládajú jednofarebné, okrem štandardnej červenej, modrej a čiernej nite sa vyskytuje aj používanie fialovej a iba tri nástienky sú vyšité viacfarebne. Viac ako polovicu tvoria textilné nápisové nástienky bez textu, ostatné sú výlučne v chorvátskom jazyku. Niekol'ko nástieniek je vyrobených použitím iba jedného druhu stehu, stonkového. Najčastejšie sa objavujú textilné nápisové nástienky vyšité kombináciou stonkového a plného alebo stonkového a krížového stehu. Evidovaných je niekol'ko nástieniek vyšitych použitím troch druhov stehu. Obruba je najčastejšie spracovaná stojom, príčom sa prejavuje obruba ozdobená plátom. Najčastejšie je zobrazená flóra a fauna, a vyskytuje sa aj motív chorvátskeho l'udo-vého odevu.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Marija Belaj (1953), vlastná výroba

Rozmer: 75 x 55 cm

Rok a miesto vzniku: 1968, Jelisavac

Druh stehu: stonkový a plný

Obruba: strojom bielou nit'ou, ozdobený ručne vyšívanými bodkami plným stehom zelenou nit'ou

RADOŠ

Kazivači: Dragica Obajdin (1958.), Marija Krošlak (1950.), Sanja Koza (2000.), Anka Galamboš (1970.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 13

Karakteristika materijala: Materijal je vezan, prevladava jednobojni vez ljubičastim, plavim i crvenim koncem, a više od jedne trećine čine višebojno vezene kuharice. Prevladavaju kuharice bez teksta. Tek dvije kuharice su s prikazom teksta, od čega je jedan na hrvatskom, a drugi na slovačkom jeziku. Najčešće se pojavljuju dvije vrste boda, rjeđe kombinacija triju vrsta, uz jednu kuharicu na kojoj su korištene četiri vrste boda. Dvije kuharice izrađene su upotreborom jedne vrste boda, lozicom. Obrub je izведен najčešće strojno, a prevladava prikaz kuhinje i kuhanja.

KUHARICA

Vlasnica: Marija Krošlak (1950.), vlastita izrada

Dimenziye: 78 x 58 cm

Godina i mjesto nastanka: oko 1965., Ljuba

Vrsta boda: lozica i križić

Obrub: strojno bijelim koncem, ukrašen strojnim bodom ljubičaste boje

Informátori: Dragica Obajdin (1958), Marija Krošlak (1950), Sanja Koza (2000), Anka Galamboš (1970)

Počet evidovaných textilných nápisových nástieniek: 13

Charakteristika materiálu: Materiál je vyšíty, prevláda jednofarebný steh fialovou, modrou a červenou nit'ou a viac ako jednu tretinu tvoria viačfarebne vyšité textilné nápisové nástienky. Prevládajú nástienky bez textu. Iba dve sú s textom, z čoho jedna je v chorvátskom a druhá v slovenskom jazyku. Najčastejšie sa vyskytujú dva druhy stehov, zriedka kombinácia troch druhov a vyskytuje sa tu jedna textilná nápisová nástienka, na ktorej je prítomné použitie štyroch druhov stehu. Dve nástienky sú vytvorené použitím jedného druhu stehu, stonkového. Obruba je najčastejšie vyrobenná strojom. Najčastejší motív je kuchyňa a varenie.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Marija Krošlak (1950), vlastná výroba

Rozmer: 78 x 58 cm

Rok a miesto vzniku: cca. 1965, Ljuba

Druh stehu: stonkový a križikový

Obruba: strojom bielou nit'ou, ozdobený strojom vypracovanou výšivkou fialovou nit'ou

RIJEKA

Kazivači: Marija Bičanić (1947.), Marka Čipak (1954.), Margita Rekić Grolmusová (1946.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 10

Karakteristika materijala: Obraden materijal je isključivo vezan, od toga je polovina kuharica vezena jednom bojom – najčešće plavom, ponekad crvenom, a druga polovina predstavlja višebojni vez. Prevladava materijal dopunjen tekstom, od toga su tri na hrvatskom, a četiri na slovačkom jeziku. Najčešća je kombinacija boda lozice i ispune, tek rijetko križićem. Obrub je napravljen strojem ili ručno, a najčešće ukrašen strojem vezenom vrpcom. Pojavljuje se motiv slovačke narodne nošnje.

KUHARICA

Vlasnica: Marija Bičanić (1947.), vlastita izrada

Dimenzijs: 75 x 50 cm

Godina i mjesto nastanka: 1961., Kovačica

Vrsta boda: lozica i ispuna

Obrub: strojno bijelim koncem te ukrašen strojno vezenom ukrasnom vrpcom koja je strojno našivena

Informátori: Marija Bičanić (1947), Marka Čipak (1954), Margita Rekić Grolmusová (1946)

Počet evidovaných textilných nápisových nástieniek: 10

Charakteristika materiálu: Spracovaný materiál je výlučne vyšívaný, z čoho je polovica textilných nápisových nástieniek vyšitá jednou farbou – najčastejšie modrou, niekedy červenou a druhá polovica predstavuje viacfarebné výšivky. Prevláda materiál doplnený textom, z čoho sú tri v chorvátskom a štyri v slovenskom jazyku. Najčastejšia je kombinácia stonkového a plného stehu, zriedka sú tieľa dva stehy doplnené križikovým. Rovnako často je obruba urobená strojom a ručne, najčastejšie ozdobená strojom vyrobenou stužkou. Vyskytuje sa motív slovenského ľudového odevu.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľka: Marija Bičanić (1947), vlastná výroba

Rozmer: 75 x 50 cm

Rok a miesto vzniku: 1961, Kovačica

Druh stehu: stonkový a plný

Obruba: strojom bielou nit'ou, ozdobený strojom vyšitou čipkou prišitou strojom

SOLJANI

Kazivači: Marija Ožvat (1961.), Ruženka Ožvat (1947.), Anka Horvat (1935.), Zuzana Pravda (1952.), Marija Okanović (1956.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 14

Karakteristika materijala: Posebnost materijala evidentiranog na ovom lokalitetu je da su od trinaest vezenih kuharica tri vezene strojno – jedini lokalitet gdje se pojavljuju šivaćim strojem izradene kuharice. Prevladavaju jednoboje kuharice u plavoj boji, a evidentirano je i nekoliko višebojnih. Najčešće se pojavljuju prikazi s tekstualnom dopunom. Većina tekstova je na slovačkom jeziku, tek manji broj na hrvatskom, a zabilježena je i upotreba srpskog jezika. Na većini kuharica pojavljuju se u kombinaciji najčešće dvije vrste boda – lozica i ispuna, dok je kombinacija triju vrsta boda rijeda. Na svim kuharicama je strojno obraden rub. Polovina kuharica rubove ima ukrašene strojem, a tek na dvije strojni je rad dopunjeno ručnim vezom. Najčešće se pojavljuje motiv kuhinje, uz prikaz slovačke narodne nošnje.

KUHARICA

Vlasnica: Anka Leutar (1947.), nasljedstvo

Dimenzije: 77 x 63 cm

Godina i mjesto nastanka: oko 1935., Soljani

Vrsta veza: strojni vez

Obrub: strojno bijelim koncem ukrašen strojnim vezom plavim koncem

Prijevod teksta: Takav mi se mužić svida, što se po krčmama ne vidi

Informátori: Marija Ožvat (1961), Ruženka Ožvat (1947), Anka Horvat (1935), Zuzana Pravda (1952), Marija Okanović (1956)

Počet evidovaných textilných nápisových nástieniek: 14

Charakteristika materiálu: Zvláštnosť materiálu evidovaného v tejto lokalite je, že z trinásť vyšívaných textilných nápisových nástieniek sú tri vyšité strojom. Je to jediná lokalita, v ktorej sa vyskytujú strojom vyšité nástienky. Prevládajú jednofarebné textilné nápisové nástienky iba modrej farby, ale evidovaných je aj niekoľko viacfarebných. Najčastejšie sa vyskytujú nástienky s textom, najmä v slovenskom jazyku, iba menšia časť je v chorvátskom jazyku a zaznamenané je aj použitie srbského jazyka. Na väčšine textilných nápisových nástieniek sa prejavuje kombinácia dvoch druhov stehu – stonkového a plného, kým kombinácia troch druhov je zriedkavejšia. Na všetkých nástienkách sa vyskytuje strojom spracovaná obruba. Polovica textilných nápisových nástieniek má strojom ozdobené obruby, a len dve sú ozdobené ručne. Najčastejšie sa prejavuje motív kuchyne a zaznamenané je aj zobrazenie slovenského ľudového odevu.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA:

Majiteľka: Anka Leutar (1947), dedičstvo

Rozmer: 77 x 63 cm

Rok a miesto vzniku: cca. 1935, Soljani

Druh výšivky: strojom

Obruba: strojom bielou nit'ou, ozdobená strojovou výšivkou modrou nit'ou

Text: Taký sa mi mužik páči čo sa po krčmách nevláči

ZOKOV GAJ

Kazivači: Jasna Žagar (1961.), Etelka Bakoška (1948.), Biljana Čiš (1971.), Zoran Amidžić (1983.), Marica Kopljarić (1935.), Nikola Čiš (1935.), Jasmina Šramek (1968.), Etelka Ament (1959.)

Broj evidentiranih zidnih kuharica: 39

Karakteristika materijala: Lokalitet u kojemu je evidentiran vrlo velik broj kuharica, u odnosu na ostale istražene sredine. Prevladavaju jednobojno vezene kuharice, najčešće crvene i plave. Evidentirane su također kuharice vezene samo crnim ili ljubičastim te zelenim koncem. Prevladavaju tekstom dopunjene kuharice, i to na hrvatskom jeziku. Jednak broj kuharica izvezen je jednom vrstom boda – uglavnom lozicom, te upotreboom dviju vrsta boda – lozice dopunjene križićem ili ispunom. Ovdje je evidentirana jedna kuharica izrađena jednom vrstom boda – ispunom. Prevladava obrub obrađen strojno upotreboom platna. Najčešće se pojavljuje motiv kuhinje, u odnosu na ostali obrađeni materijal religijski motivi upravo su ovdje najučestaliji.

KUHARICA

Vlasnica: Etelka Bakoška (1948.), naslijedstvo

Dimenzije: 120 x 60 cm

Godina i mjesto nastanka: oko 1960., Zokov Gaj

Vrsta boda: lozica, ispuna

Obrub: rukom obrubljeno crvenim zupcima, dopunjen ručno vezenim ukrasima crvenim koncem

Tekst: „Tko ne jede tijela mojega i ne piye krvi moje, ne će imati života u sebi!“

Informátori: Jasna Žagar (1961), Etelka Bakoška (1948), Biljana Čiš (1971), Zoran Amidžić (1983), Marica Kopljarić (1935), Nikola Čiš (1935), Jasmina Šramek (1968), Etelka Ament (1959)

Počet evidovaných textilných nápisových nástieniek: 39

Charakteristika materiálu: V porovnaní s ostatnými preskúmanými prostrediami je to lokalita, v ktorej je evidovaný veľmi veľký počet textilných nápisových nástieniek. Prevládajú jednofarebne vyšívané nástienky, najčastejšie červenou, ale aj modrou nitou. Evidované sú takisto textilné nápisové nástienky vyšívané iba čierou, fialovou, ale aj nástienky vyšité použitím zelenej nite. Prevládajú textom doplnené nástienky a všetky texty sú v chorvátskom jazyku. Rovnaky počet textilných nápisových nástieniek je vyšítý jedným druhom stehu – hlavne stonkovým a použitím dvoch druhov – stonkovým, doplneným križikovým alebo plným stehom. Tu je evidovaná jedna textilná nápisová nástienka vyrobená jedným druhom stehu – plným. Prevláda obruba vypracovaná strojom, použitím plátma. Najčastejšie sa prejavuje motív kuchyne, ale v porovnaní s ostatným spracovaným materiálom sú práve tu najčastejšie náboženské motívy.

TEXTILNÁ NÁPISOVÁ NÁSTENKA

Majiteľ: Etelka Bakoška (1948), dedičstvo

Rozmer: 120 x 60 cm

Rok a miesto vzniku: cca. 1960, Zokov Gaj

Druh stehu: stonkový, plný

Obruba: rukou vypracovaná obruba zúbkami vyšitými červenou nitou, doplnená ručne vyšívanými ornamentmi červenou nitou

Preklad textu: „Kto ne jede moje telo a nepije moju krv, nebude mať v sebe život.“

ZIDNE KUHARICE SLOVAKA U HRVATSKOJ

Zidne kuharice predstavljaju svojevrstan modni izričaj domačice, koja time iskazuje umijeće rada s koncem te odabirom motiva i teksta šalje poruku onima koji posjećuju njen obiteljski hram - kuhinju.

Vlasnice ovaj dio kulturne baštine smatraju obiteljskim naslijedjem, bilo da se radi o predmetu koji su same izradile ili je riječ o nasljedstvu koje im je pripalo nakon udaje. Upravo zahvaljujući njihovoj sentimentalnoj vrijednosti u odnosu na vlasnicu, mnoge su očuvane do danas, trajno odložene kao spomena u ormaru. Izostanak tragova korištenja upućuje na sljedeće: ili su ih vlasnice smatrala toliko vrijednima da ih nisu koristile, ili im se naslijedena kuharica nije svidala.

Kuharice najčešće imaju likovnu i jezičnu dimenziju, sadržavaju dva osnovna elementa - sliku i tekst. Primarna je likovna komponenta koju često tematski dopunjava tekst. Nešto više od jedne trećine obrađenog materijala sadržava samo likovni prikaz, a ostali dio dopunjeno je kratkim porukama – tekstovima edukativnog karaktera. Tekstovi su na podlozi redovito postavljeni vodoravno u dva, tri ili više redaka. Utvrđena je upotreba više jezika – hrvatskog, slovačkog, češkog i srpskog. Tri četvrtine tekstova ispisano je na hrvatskom jeziku. Upotreba slovačkog jezika zabilježena je na nekoliko lokaliteta. Tako etničku pripadnost tekstovima na slovačkom jeziku iskazuju najčešće u Ilokou i Soljanima te u Rijeci, Zagrebu, Jakšiću, Našicama i Radošu.

Vez na kuharicama isključivo je vez po pismu koji se izvodi rukom. U tom smislu, posebnost materijala predstavljaju strojno vezene kuharice iz Soljana. Vez se izvodi pamučnim koncem. Najčešće su jednobojne kuharice izvezene plavim koncem - dvije trećine materijala, zatim crvenim, crnim, a rjeđe ljubičastim, smeđim i zelenim. U ukupnom obrađenom materijalu jednu četvrtinu predstavljaju višebojno vezene kuharice, a upotreba tonski nijansiranog konca tek je mjestimična. Tiskane kuharice čine svega jednu desetu ukupnog materijala, od toga je većina višebojnih. Pri vezenu su primijenjene najčešće dvije vrste boda, lozice i ispune, bilo samo jedan bod ili više vrsta boda. Kombinacija triju vrsta je rijedka, a vrlo rijetka pojava je vezanje s četiri boda. Osim ova dva boda, lozice i ispune, evidentiran je i bod križić, prevučeno i kosovski.

Najveći broj zidnih kuharica prikazuje interijer kuhinje i obitelji, motive higijene (prikaz vrča i lavora), ljubavi i djece. Nešto rijede su prisutne teme eksterijera i mrtve prirode, a pojavljuju se i nizozemski motivi. Neizostavne su kuharice sa sakralnom tematikom, najzastupljenije u Zokovom Gaju. Nekoliko kuharica evidentiranih u Ilokou, Rijeci, Josipovcu, Soljanima i Našicama s prikazom slovačke narodne nošnje nose slovački etnički predznak.

Kod ruba zidne kuharice pojavljuju se dvije osnovne komponente – funkcionalnost i ornamentalnost. Funkcionalno obrubljivanje kuharice, najčešće strojno ili ručno bijelim koncem, dopunjeno je ukrasnim vezom ručno ili strojno, a nerijetko drugim platnom, strojem izvezenom vrpcom, čípkom, ažurom ili heklaním zupcima.

Istražen materijal svjedoči različito kreativno i tehničko umijeće autorica. Mnogi istraženi primjeri skladom boja te vještinom izrade koncem ukazuju na visoke estetske ciljeve vezilja, koje su prenijele na pojedine zidnjake. Upotreba više boja konca, odnosno bogat kolorit svjedok je modnog izričaja te socijalnog statusa vezilja, ali nema posebne etničke predznake.

Tek sporadični primjeri, upotrebom motiva i jezika naglašavaju slovačku etničku komponentu i tako izražavaju posebnost u odnosu na ukupno istražen materijal.

U prikupljenoj gradi dominira integriranost kulturnog izričaja slovačke nacionalne manjine u Hrvatskoj u hrvatski kulturni korpus.

TEXTILNÉ NÁPISOVÉ NÁSTENKY SLOVÁKOV V CHORVÁTSKU

Textilné nápisové nástennky alebo kucharky svojím spôsobom reprezentujú určitý módný prejav gázdinky, ktorá nástennou predstavuje umenie práce s nit'ou a výberom motívov a textu posieľa odkaž tým, ktorí navštievujú jej rodinný chrám – kuchyňu.

Majiteľky túto časť kultúrneho dedičstva považujú za rodinné dedičstvo. Ide o predmet, ktorý samy vypracovali alebo ide o dedičstvo po vydaji. Práve vďaka ich sentimentálnej hodnote vo vzťahu k majiteľke sa mnohé zachovali dodnes a sú odložené ako spomienka v skriní. Absencia stôp po používaní poukazuje na dva dôvody – alebo ich majiteľky pokladali za natol'ko vzácne, že ich nepoužívali, alebo sa im zdedená textilná nápisová nástenna nepáčila.

Textilné nápisové nástennky majú najčastejšie výtvarnú a jazykovú časť, obsahujú dva základné elementy – obraz a text. Primárny je výtvarný komponent, ktorý často tematicky dopĺňa text. Viac ako jedna tretina spracovaného materiálu obsahuje iba výtvarný prejav, kým ostatná časť je doplnená krátkymi odkažmi – textami výchovného charakteru. Texty na podklade sú pravidelne situované vodorovne v dvoch, troch alebo viacerých riadkoch. Evidované je používanie viacerých jazykov – chorvátskeho, slovenského, českého a srbského. Tri štvrtiny textov sú v chorvátskom jazyku. Používanie slovenského jazyka je zaznamenané v niekoľkých lokalitách. Etnickú príslušnosť takýchto textov v slovenčine možno zaznamenať najčastejšie v Ilokou, Soljanoch, ale aj v Rijeke, Záibrebe, Jakšići, Našiciach a na Radoši.

Výšivky na textilných nápisových nástennkách predstavujú ručné výšivky podľa predkresleného vzoru. V tomto zmysle sú zvláštnosťou strojom vyšité nástennky zo Solian. Vyšívajú sa bavlnenou nit'ou. Najčastejšie sú jednofarebné nástennky vyšívané modrou nit'ou – dve tretiny materiálu, potom červenou, čierne, a zriedkavejšie fialovou, hnedou a zelenou. V celkovom spracovanom materiáli jednu štvrtinu predstavujú nástennky vyšívané viacfarebne, použitie nite s rôznymi odtienmi je iba sporadicke. Tlačené nástennky tvoria jednu desatinu celkového materiálu. Väčšina z nich je viacfarebná. Vyšívanie je najčastejšie realizované používaním dvoch druhov stehov, stonkového a plného. Používajú sa jeden druh stehu alebo stehy v kombinácii. Kombinácia troch druhov stehov sa prejavuje o niečo zriedkavejšie a najmenej používaná je kombinácia najviac štyroch druhov stehov. Okrem týchto dvoch stehov, stonkového a plného, sme zdokumentovali steh križikový, predný a kosovský*.

Najväčší počet textilných nápisových nástieniek znázorňuje interiér kuchyne a rodinu, motívy hygieny (znázornenie džbána a lavóra), lásky a detí. O niečo zriedkavejšie sa vyskytujú témy exteriéru, zátišia a holandské motívy. Neodmysliteľnou súčasťou sú nástennky so sakrálnou tematikou, najviac zastúpené v Zokovom Gaji. Niekoľko nástieniek evidovaných v Ilokou, Rijeke, Josipovci, Solianoch a Našiciach znázorňuje slovenský ľudový odev a zdôrazňuje slovenskú etnickú identitu.

V súvislosti s obrubou textilných nápisových nástieniek rozlišujeme dva základné komponenty – funkčnosť a ornamentálnosť. Funkčné obrubenie nástienky, najčastejšie strojom alebo ručne, bielu nit'ou, je doplnené a ozdobené ručnou alebo strojom zhotovenou výšivkou, nezriedka aj iným plátnom, strojom vyprodukovanou stužkou, ažúrkou alebo háčkoványmi zúbkami.

Materiál získaný počas výskumu svedčí o kreatívnom a technickom vklade autoriek. Mnohé exempláre súladom farieb a kvalitou výšivky poukazujú na vysoké estetické ciele vyšívateľiek, ktoré prenesli na textilné nápisové nástennky. Použitie viacerých farieb svedčí o módnom prejave, sociálном statuse vyšívateľiek, ale nemá etnický odkaž.

Len sporadicke príklady, keď boli použité motívy a jazyk, zdôrazňujú slovenské etnické komponenty a tak vyjadrujú odlišnosť vo vzťahu k získanému materiálu.

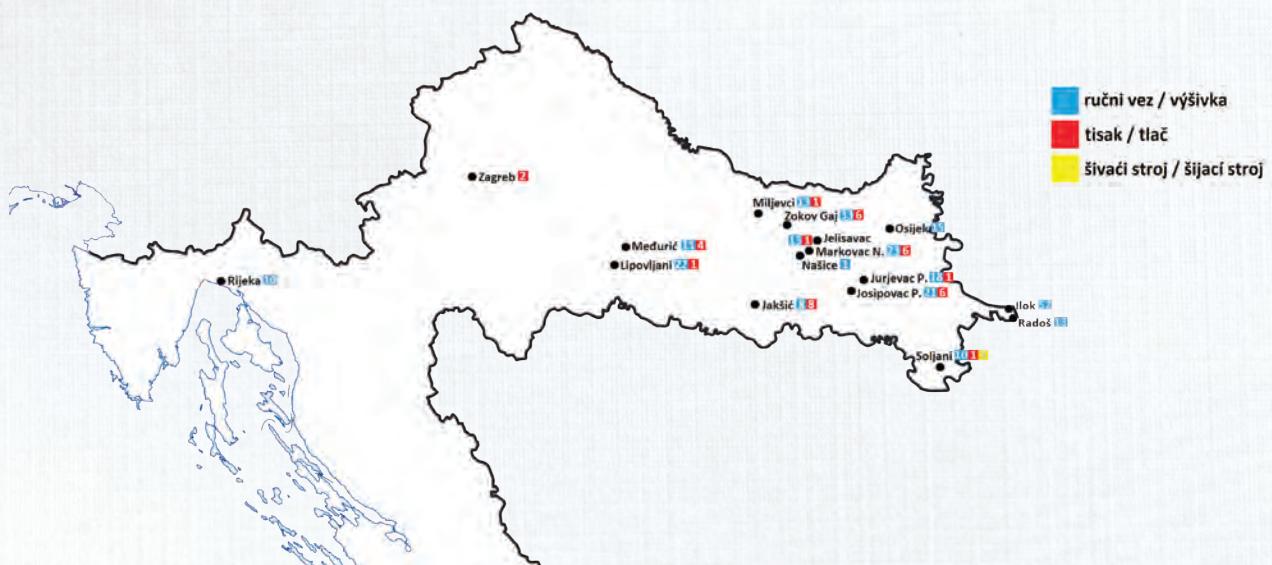
Celkovo v skúmanom materiáli dominuje integrovanosť kultúrneho prejavu slovenskej národnej menšiny v Chorvátsku do chorvátskeho kultúrneho korpusu.

* Kosovský steh je názov nového druhu výšivky, vyskytujúcej sa na širšom území Slavónie, ktorá je prebratá zo ženských časopisov. Objavuje sa v prvej polovici 20. storočia, pravdepodobne od medzivojnovej obdobia a používaná bola na úžitkových textiliach. Stehy sa robia ihlu a bavlnenou nitou rôznych farieb na lici tkaniny, a tak vzniká výšivka s efektom reliéfnych kvetínových lupienkov.

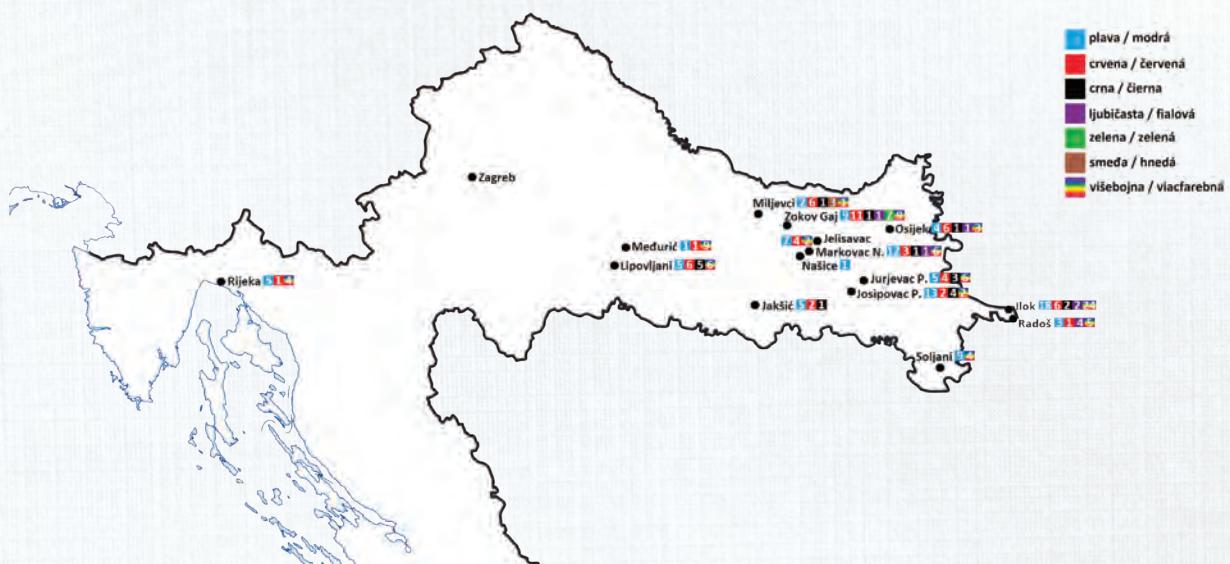
UPOTREBA JEZIKA - POUŽÍVANIE JAZYKA

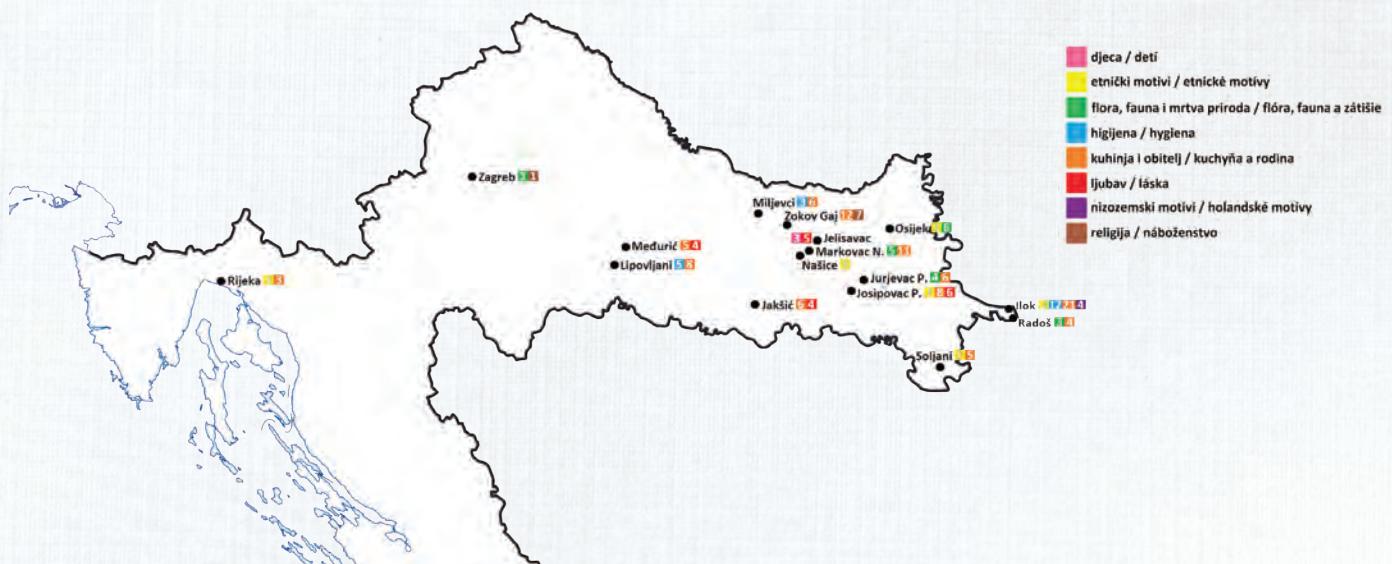
NAČIN IZRADE KUHARICA - SPÔSOB VÝROBY TEXTILNÝCH NÁPISOVÝCH NÁSTENIEK

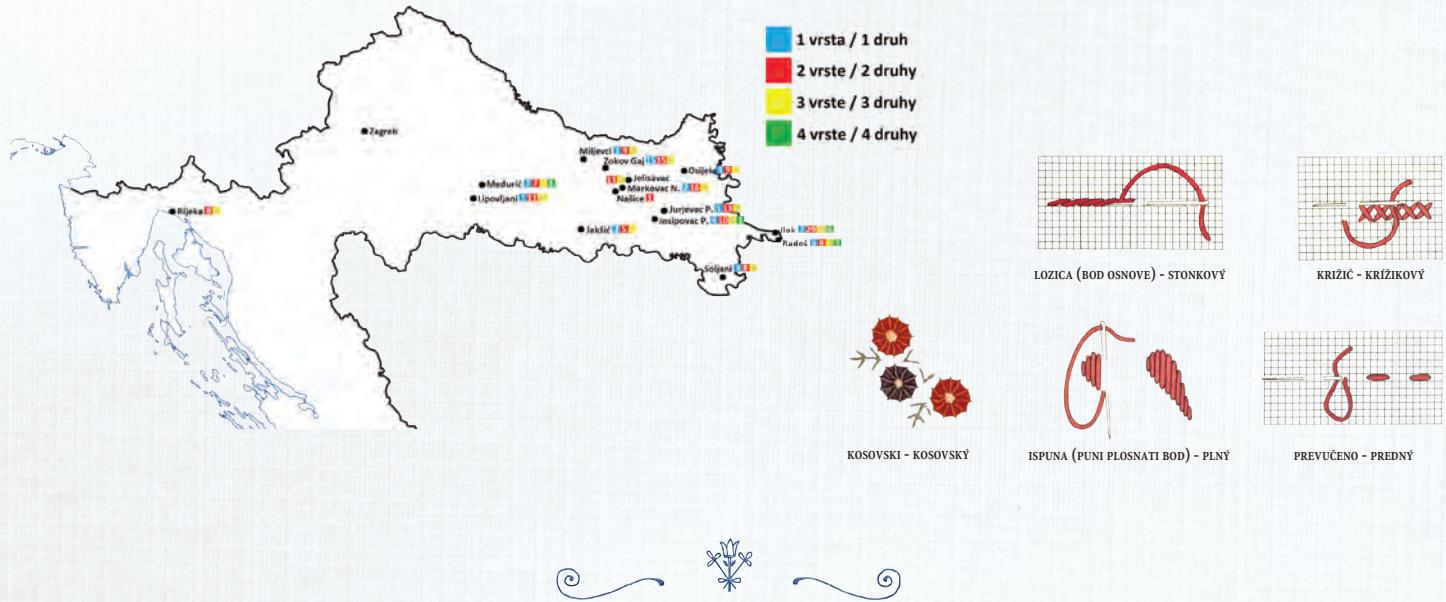
BOJE VEZA - FARBY VÝŠIVKY

MOTIVI - MOTÍVY

VRSTE BODOVA I ZASTUPLJENOST KOMBINACIJA - DRUHY STEHOV A ICH ZASTUPENIE V KOMBINÁCIACH

TATJANA BUHA, mag. muz. i mag. edu. slov., bc. arh., rođena je 1989. godine u Našicama. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2014. godine. Po zvanju je magistra muzeologije i upravljanja baštinom, magistra edukacije slovakistike te sveučilišna prвostupnica arheologije. Od 2014. godine zaposlena je na mjestu kustosa u Slovačkom centru za kulturu Našice, gdje djeluje na području očuvanja kulturne baštine Slovaka u Hrvatskoj te sudjeluje u organizaciji predavanja, izložbi i istraživanja. Dobitnica je priznanja Saveza Slovaka i Matice slovačke Markovac Našički za dugogodišnji rad na očuvanju slovačke manjinske kulture i jezika u Republici Hrvatskoj.

SANDRA KRALJ VUKŠIĆ, dr. sc. etno., rođena je u Našicama 1972. Doktorirala je na katedri etnologije i etnomuzikologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta Konstantina Filozofa u Nitri 2009. godine. Na istom je fakultetu stekla zvanje magistra slovačkog jezika i literature. U Slovačkom centru za kulturu Našice zaposlena je na mjestu ravnateljice od 2011. godine, gdje s ciljem očuvanja etničkog, jezičnog i kulturnog identiteta Slovaka u RH provodi informativne, edukativne, istraživačke i izložbene programe i projekte. Sudionica je međunarodnih konferenciјa te etnoloških istraživanja. Autorica je nekoliko studija i recenzija tiskanih izdanja o Slovacima. Dobitnica je priznanja Saveza Slovaka i Matice slovačke Markovac Našički za dugogodišnji rad na očuvanju slovačke manjinske kulture i jezika u Republici Hrvatskoj.

Mgr. TATJANA BUHOVÁ sa narodila v roku 1989 v meste Našice. Filozofickú fakultu v Záhrebe ukončila v roku 2014 a získala titul magisterka muzeológie a spravovania kultúrneho dedičstva, magisterka vyučovania slovakistiky a bakalárka archeológie. Od roku 2014 pracuje ako kustódka v Slovenskom kultúrnom centre Našice, kde pôsobí hlavne v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva Slovákov v Chorvátsku a spolupracuje na organizácii prednášok, výstav a výskumov. Je držiteľkou uznania Zväzu Slovákov a Matice slovenskej Markovac Našický za dlhoročnú prácu v oblasti uchovania slovenskej menšinovej kultúry a jazyka v Chorvátskej republike.

Mgr. SANDRA KRALJ VUKŠIĆ, PhD. sa narodila v roku 1972 v meste Našice. Na Katedre etnológie a etnomuzikológie Univerzity Konštántína Filozofa v Nitre v roku 2009 ukončila doktorandské štúdium. Na rovnakej fakulte ukončila magisterské dvojodborové štúdium slovenského jazyka a literatúry. Od roku 2011 pôsobí ako riaditeľka Slovenského kultúrneho centra Našice, kde s cieľom ochrany etnickej, jazykovej a kultúrnej identity Slovákov v Chorvátsku realizuje informačné, edukačné, výskumné a výstavné programy a projekty. Zúčastnila sa viacerých medzinárodných konferencií a etnologických výskumov. Je autorkou niekol'kých štúdií a recenzí knižných vydaní o Slovácoch. Je držiteľkou uznania Zväzu Slovákov a Matice slovenskej Markovac Našický za dlhorocnú prácu v oblasti uchovania slovenskej menšinovej kultúry a jazyka v Chorvátskej republike.

MEDIJSKI NAS PRATE / MEDIÁLNE NÁS SLEDUJÚ

Radio Našice

Prizma – multinacionalni magazin HRT

Glas Slavonije

TV Našice

Časopis Prameň

www.savez-slovaka.hr

www.mzv.sk

www.uszz.sk

www.slovenskezahraničie.sk

www.skc.hr

Nakladník / Vydavatel'

Slovački centar za kulturu Našice – Slovenské kultúrne centrum Našice

Savez Slovaka – Zväz Slovákov

Za nakladnika / Za vydavateľa

dr. sc. Sandra Kralj Vukšić

Mirko Vavra, dipl. ing.

Autor i urednik / Autor a redaktor

dr. sc. Sandra Kralj Vukšić i mag. Tatjana Buha

Fotografije / Fotografie

Arhiva Slovačkog centra za kulturu Našice

/Archív Slovenského kultúrneho centra Našice

Lektor za hrvatski jezik / Lektor chorvátskeho jazyka

Marija Pepelko, prof.

Lektor za slovački jezik / Lektor slovenského jazyka

Mgr. Ľubica Blažencová, PhD.

Likovno i grafičko uređenje / Výtvarné a grafické spracovanie

Davorin Palijan, Grafika Osijek

Tisak / Tlač

Tisak, d.o.o., Grafika, Osijek

Financijska podrška / Finančná podpora

Savez Slovaka / Zväz Slovákov

Savjet za nacionalne manjine RH / Rada pre národnostné menšiny ChR

Županija Osječko-baranjska / Župa Osjecko-baranjská

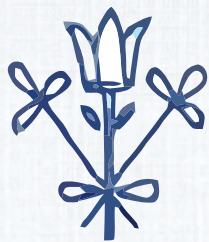
Grad Našice / Mesto Našice

ISBN 978-953-58814-2-1

Naklada / Náklad: 500

Pratite nas na www.skc.hr / Sledujte nás na www.skc.hr

9 789535 881421

A standard one-dimensional barcode is positioned above a row of numbers. The numbers are arranged in two groups: a group of five digits (9 789) followed by a group of seven digits (535 881421). The barcode's vertical bars are of varying widths, corresponding to the digits in the number sequence.